

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteiden osalta on tärkeää huomioida, että luovuuden, uteliaisuuden ja sivistyksen perusta luodaan korkeakoulujen ja tutkimuksen lisäksi monilla muilla yhteiskunnan aloilla, alkaen peruskoulusta ja kirjastoista.

Tavoitetta voisi täydentää korostamalla selkeämmin korkeakoulujen alueellista vaikuttavuutta ja saavutettavuutta osana niiden sivistystehtävää. Sivistys rakentuu koko Suomessa korkeakoulujen läsnäolon kautta.

Korkeakoulu yhteisöt ovat yhteiskunnan uudistumisen tärkeä voimavara, ja korkeakoulujen roolin yhteiskunnallisessa keskustelussa tulisi olla nykyistä vahvempi.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Sen lisäksi, että henkilöstöä ja opiskelijoita tuetaan ja kannustetaan osallistumaan kansalaiskeskusteluun, on tärkeää huolehtia siitä, että tutkimustuloksia muotoillaan ja viedään käytännön tasolle siten, että niiden yhteiskunnallinen vaikuttavuus vahvistuu.

Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi aktiivisuutta sosiaalisessa mediassa, tutkimustuloksia tiivistäviä ja sanoittavia blogeja sekä sidosryhmäseminaareja ja -työpajoja.

Toimenpidesuosituksissa tulisi huomioida, että tutkimustyön kannusteita ja rahoitusinstrumentteja on kehitettävä tämänkaltaisen viestinnän ja vuorovaikutteisuuden vahvistamiseksi.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tutkimusten valossa on perusteltua pyrkiä kasvattamaan suomalaisten koulutustasoa, joka on jäänyt jälkeen OECD-maiden vertailussa. Samanaikaisesti kuitenkin vähintään yhtä tärkeää on vahvistaa suomalaisten osaamistasoa, mikä voi tapahtua myös perinteisten tutkintorakenteiden ulkopuolella.

Nuoriin panostaminen on tärkeä strateginen valinta. Työelämän murroksen ja osaamistarpeiden muuttumisen myötä aikuis- ja täydennyskoulutuksen merkitys korostuu tulevaisuudessa myös korkeakoulujen toiminnan kehittämisessä. Tavoitteessa voisikin näkyä nykyistä selkeämmin jo nyt mainitut pienemmät osaamiskokonaisuudet, jotka eivät välttämättä ole kytköksissä aiemmin hankittuun korkeakoulututkintoon, toisin kuin tavoitteessa tällä hetkellä määritellään.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet ovat pääosin olennaisia.

Keski-Suomen strategia 2026–2050 laadittiin laajassa yhteistyössä vuoden 2025 aikana, ja tuon työn yhteydessä myös visiossa mainitut väyläopinnot tunnistettiin keskeiseksi kehittämistarpeeksi. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää ammatillisista opinnoista korkeakoulutukseen johtaviin opintopolkuihin.

Visioluonnos ei tunnista vapaan sivistystyön roolia opintojen nivelvaiheessa, ja tältä osin tavoitteita ja toimenpiteitä tulisi täydentää. Yhteistyössä korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien kanssa vapaalla sivistystyöllä on merkittävä rooli osana opintopolkua.

Sivistystä on tärkeää rakentaa koko maassa. Toimenpidesuosituksissa tulee huomioida, että myös jatkossa toisen asteen koulutusta ja korkeakoulutusta on oltava tarjolla kaikkialla Suomessa. Toisen asteen koulutukseen hakeutumiseen vaikuttaa merkittävästi oppilaitoksen etäisyys.

Kokonaisuudessa 'koulutustarjonta vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin' tulisi tuoda vahvemmin omana kokonaisuutena esiin osaamistarpeiden ennakointi. työelämän muuttuessa ennakointiin panostaminen on välttämätöntä. Koulutustarpeiden ennakkoinnissa on syytä hyödyntää myös aluetason tietoa, jota maakuntien liitot lakisääteisesti tuottavat yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa.

Viime vuosina usein esiin noussut teema on yleiset työelämätaidot. Näiden vahvistamisessa keskeinen rooli on ennen kaikkea perusteella ja toisen asteen koulutuksessa. Työelämä- ja yrittäjyystaitojen vahvistamisen sekä korkeakoulutuksen ja työelämän yhteyksien kehittämisen tulisi kuitenkin näkyä nykyistä konkreettisempina toimenpidesuosituksina myös korkeakoulutuksen visiossa.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteessa todetaan, että nuorten korkeakoulutettujen aikuisten osuus nousee 60 prosenttiin laadukkaana koulutuksen avulla. On selvää, että koulutuksen laadulla on merkitystä koulutustason nostamisessa, mutta ensisijaiset keinot tämän tavoitteen saavuttamiseksi liittyvät jo aiemmissa tavoitteissa esiin tuotuihin väyläopintojen kehittämiseen sekä tutkintorakenteisiin liittyviin muutoksiin. Laadukkaalla koulutuksella varmistetaan puolestaan se, että koulutustason ohella myös osaamistaso nousee.

Tavoitteessa käsitellään ansiokkaasti T&K-henkilöstön määrän kasvua sekä tutkimuspohjaisten innovaatioiden lisääntymistä. Tavoite korostaa tutkimuksen merkitystä, mutta keskeisessä roolissa on myös kaupallistamisosaaminen. Tutkimuksen tulisi entistä useammin johtaa kaupallisiin tuotteisiin ja palveluihin sekä kotimaisille että kansainvälisille markkinoille, ja tätä ulottuvuutta voisi tavoitteen tasolla sanoittaa nykyistä vahvemmin.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuosituksissa on nostettu esiin mahdollisuudet hyödyntää täysimääräisesti kilpailtua rahoitusta. Keski-Suomen liitto toteaa, että korkeakouluja tulee entisestään tukea suorien kilpailtujen EU-rahoituslähteiden hyödyntämisessä. Liitto kuitenkin korostaa, että Suomen TKI-tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan myös koheesiorahoitusta ja/tai kansallista aluekehittämisrahoitusta.

Suomessa koheesiorahoitus kohdistuu kasvua ja kilpailukykyä tuottaviin TKI-investointeihin. Esimerkiksi Suomen ammattikorkeakoulujen ulkopuolisesta T&K-rahoituksesta 38 prosenttia on koheesiorahoitusta. Ammattikorkeakoulut hyödyntävät tätä rahoitusta TKI-yhteistyöhön yritysten kanssa, innovaatioiden käyttöönottoon sekä oppimis- ja tutkimusympäristöihin tehtäviin investointeihin.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on pääosin perusteltu ja oikeansuuntainen.

Tavoite on kirjoitettu hyvin vahvasti kansallisen ohjauksen näkökulmasta. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittämisessä on erittäin tärkeää huomioida myös alueelliset näkökulmat ja alueellisten toimijoiden keskeinen rooli.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteissä mainittu korkeakoulujen erikoistumisen vahvistaminen on tunnistettu myös Keski-Suomen strategiassa. Korkeakoulut toimivat kansallisesti ja kansainvälisesti, mutta on luontevaa, että niiden erikoistumisen painopisteet heijastelevat myös alueellisia painotuksia. Näitä on määritelty yhdessä alueellisten toimijoiden kanssa esimerkiksi älykkään erikoistumisen strategioiden laatimisen yhteydessä.

Toimenpidesuosituksena on esitetty, että OKM käynnistää korkeakoulujärjestelmän uudistamistyön. Tällainen uudistamistyö on tärkeää tehdä aidosti yhdessä korkeakoulujen, tutkijoiden ja opiskelijoiden sekä alueellisten sidosryhmien kanssa.

Lisäksi on tärkeää huomioida korkeakoulujen sisäinen tutkimus- ja koulutusalojen välinen yhteistyö. Innovaatiot syntyvät usein rajapinnoilla, minkä vuoksi siiloutumista tulisi erityisesti välttää.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Kuten korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tilannekuvassa tuodaan esiin, kansainvälisesti ja keskeisiin verrokkimaihin vertailtaessa, suomalaisen korkeakoulutuksen rahoitustaso niin julkisen kuin yksityisen rahoituksen osalta on verrokkeja matalampi. Erityisesti matalan TRL-tason perustutkimuksen turvaamiseksi on vahvistettava julkista perusrahoitusta, ja korkeamman TRL-tason sovellusten ja kaupallistamisen vaiheessa tarvitaan sekä julkista että yksityistä rahoitusta.

Korkeakoulujen julkista rahoitusmallia tulisi kehittää suuntaan, joka entistä vahvemmin huomioi ja tukee korkeakoulujen kyvykkyksiä ja roolia uusien kaupallisten ratkaisujen luomisessa sekä lisäarvon tuottamisessa yhteiskunnalliseen keskusteluun.

EU-komission esityksessä uudeksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi kilpaillun rahoituksen osuus kasvaa. Suomella on erinomaiset mahdollisuudet lisätä saantoaan, mutta esitetty kilpailukykyrahasto ei tule toimimaan aluekehitysrahoituksen korvaajana. Keski-Suomen liitto korostaa, että Suomen TKI-tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan myös jatkossa koheesiorahoitusta ja/tai kansallista aluekehittämisrahoitusta. Suomessa koheesiorahoitus kohdistuu kasvua ja kilpailukykyä tuottaviin TKI-investointeihin. Rahoituksen turvaamisen tulisi olla yksi vision keskeisistä toimenpiteistä.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuosituksen kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

Visio on pääosin oikeansuuntainen ja kannatettava. Visiotyö on itsessään äärimmäisen tärkeää. Jatkossa olisi kuitenkin syytä tarkastella koko koulutuspolun kokonaisuutta yhden kokonaisvaltaisen visiotyön kautta, jotta vältetään siiloutuminen yksittäisiin koulutustasoihin.

Vision viimeistelyssä on syytä kiinnittää huomiota alueellisen näkökulman selkeämpään esiin tuomiseen sekä sanoitukseen ja toimenpidesuositusten konkreettisuuteen.

Paakki Valtteri
Keski-Suomen liitto